

شرایط و موانع اجرای حدود

با رویکردی تطبیقی در فقه و قانون مجازات اسلامی جدید

رضا علیجانی شلمانی

www.ketab.ir

سرشناسه	: علیجانی شلمانی، رضا، ۱۳۵۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: شرایط و موانع اجرای حدود «با رویکردی تطبیقی در فقه و قانون مجازات اسلامی جدید» / نگارش رضا علیجانی شلمانی.
مشخصات نشر	: تهران: خرسندی، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۸ ص.
شابک	: 978-600-114-965-8
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: تخفیف مجازات (فقه)
موضوع	: حدود (فقه)
موضوع	: تخفیف مجازات -- ایران
موضوع	: حقوق جزا -- ایران
رده‌بندی کتبی	: ۱۳۹۷ الف ۶۷۵ ع / ۶ / ۱۹۵ BP
رده‌بندی دیوپی	: ۲۹۷ / ۳۷۵
شماره کتابشناسی	: ۵۳۲۰۸۳

انتشارات خرسندی

نمایشگاه و فروشگاه کتاب، فقهی، حقوقی و مجموعه قوانین

تهران، خیابان انقلاب - خیابان فخر رازی - خیابان افی نژاد - نرسیده به خیابان دانشگاه - پلاک ۱۷۴ - واحد ۲

تلفن: ۵ - ۶۹۷۱۰۳۴ - ۵ - ۶۶۴۹۰۸۸۴

فروشگاه شماره ۱: میدان انقلاب، خ منبری جاوید (اردبیلست)، پلاک ۹۲، تلفن: ۶۶۷۵۵۹۱۰ - ۶۶۹۵۰۷۵۹

فروشگاه شماره ۲: خ انقلاب، نرسیده به میدان فردوسی، کوچه پیمان پورانی، دانشکده حقوق دانشگاه آزاد،

طبقه زیرین (قسمت کتابفروشی): ۶۶۷۵۵۹۱۰

پست الکترونیک: Kn_sandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: WWW.Khorsandypub.com

شرایط و موانع اجرای حدود

با رویکردی تطبیقی در فقه و قانون مجازات اسلامی جدید

رضا علیجانی شلمانی

چاپ اول: ۱۳۹۷ تیراژ: ۵۰۰ جلد قیمت: ۲۲۰,۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-114-965-8

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۴-۹۶۵-۸

۱۳	مقدمه
۱۵	فصل اول - تعاریف
۱۷	تعریف‌های عملیاتی
۱۷	۱-۱-۱- تخفیف قضایی
۱۷	۲-۱-۱- تخفیف قانونی
۱۸	۳-۱-۱- حدود
۱۸	۱-۳-۱-۱- معنای اصطلاحی
۱۸	۲-۳-۱-۱- تعریف
۱۸	۳-۳-۱-۱- تعریف حدود در قانون مجازات اسلامی
۱۹	۴-۱-۱- تفرید قضایی
۱۹	۵-۱-۱- تعزیرات
۱۹	۱-۵-۱-۱- تعریف لغوی و اصطلاحی تعزیر در مسائل فقهی
۱۹	۲-۵-۱-۱- تعزیر در شرایع گذشته
۲۰	۳-۵-۱-۱- تعزیر در اسلام
۲۱	۴-۵-۱-۱- مفهوم تعزیر در قانون مجازات اسلامی
۲۱	۶-۱-۱- توبه
۲۱	۱-۶-۱-۱- توبه در لغت
۲۱	۲-۶-۱-۱- توبه در اصطلاح
۲۳	فصل دوم - مبانی و فلسفه مجازات‌ها و کیفیات مخففه
۲۵	۱-۲- فلسفه مجازات‌های حدی
۲۶	۲-۲- فلسفه حدود
۲۸	۳-۲- اهمیت اجرای حدود
۳۱	۴-۲- تعزیرات
۳۳	۱-۴-۲- ویژگی‌های تعزیر
۳۳	۲-۴-۲- فلسفه تعزیرات

- ۳۳..... ۲-۴-۳- فرق بین حد و تعزیر
- ۳۴..... ۲-۴-۴- توسعه قلمرو تعزیرات
- ۳۵..... ۱- دفع افساد فی الارض
- ۳۶..... ۲- قاعده ثانویه
- ۳۶..... ۳- احکام حکومتی
- ۳۸..... ۲-۵-۵- توبه
- ۳۸..... ۲-۵-۱- مفهوم توبه
- ۳۹..... ۲-۵-۲- وجوب توبه
- ۴۱..... ۲-۶-۶- کیفیت مخففه
- ۴۱..... ۱-۶-۱- سابقه تاریخی کیفیات مخففه در قوانین عرفی ایران
- ۴۳..... ۲-۶-۲- مبانی استنباط مجازات
- ۴۵..... ۲-۶-۳- مراتب تخفیف مجازات
- ۴۶..... ۲-۶-۴- عوامل تخفیف مجازات
- ۴۶..... (۱) گذشت شاکی یا موصی
- ۵۱..... (۲) اظهارات و راهنمایی متهم
- ۵۱..... (۳) اوضاع و احوال متهم یا شرایط جرم
- ۵۲..... (۴) اقرار متهم
- ۵۳..... (۵) وضع خاص متهم (سابقه او)
- ۵۳..... (۶) اقدام یا کوشش متهم در تخفیف اثرات جرم و جبران زیان ناشی از آن
- ۵۴..... ۲-۶-۵- موارد کلی منع تخفیف مجازات
- ۵۴..... ۲-۶-۵-۱- حدود و قصاص
- ۵۴..... ۲-۶-۵-۲- اقدامات تأمینی و تربیتی
- ۵۵..... ۲-۶-۵-۳- مصادره اموال
- ۵۵..... ۲-۶-۵-۴- محرومیت از حقوق اجتماعی
- ۵۵..... ۲-۶-۶- موارد جزئی منع تخفیف مجازات
- ۵۸..... ۲-۷-۷- تشدید مجازات
- ۵۸..... ۲-۷-۱- فلسفه تشدید مجازات در حقوق جزای عمومی
- ۵۸..... ۲-۷-۲- عوامل تشدید مجازات
- ۵۹..... الف) عوامل عمومی تشدید مجازات
- ۵۹..... (۱) تعدد جرم

- ۵۹..... ۱- تعدد معنوی.....
- ۶۱..... ۲- تعدد مادی.....
- ۶۳..... (۲) تکرار جرم.....
- ۶۴..... (ب) عوامل اختصاصی تشدید مجازات.....
- ۶۴..... (۱) عوامل عینی (مادی).....
- ۶۵..... (۲) عوامل شخصی.....
- ۶۶..... ۲-۸- درجه مجازات اعدام و نحوه تخفیف مجازات آن در قانون مجازات اسلامی.....
- ۷۵..... فصل سوم- شرایط اعمال مجازات حدی و انواع آن.....
- ۷۷..... ۱-۳- مصادیق..... از دیدگاه مذاهب مختلف.....
- ۷۷..... ۲-۳- انواع حدود.....
- ۷۸..... ۳-۳- اثبات حدود.....
- ۷۸..... ۱-۳-۳- اقرار.....
- ۷۸..... ۲-۳-۳- شهادت.....
- ۷۹..... ۴-۳-۳- سوگند خوردن.....
- ۷۹..... ۴-۳- ملاک تشریع احکام در اسلام.....
- ۸۰..... ۵-۳- حدود و مقتضیات زمان و مکان.....
- ۸۰..... ۶-۳- عقل و ملاکات احکام.....
- ۸۲..... ۷-۳- ملاکات احکام و مقتضیات زمان.....
- ۸۲..... ۱-۷-۳- ثابت بودن احکام.....
- ۸۲..... ۲-۷-۳- احکام ثابت و متغیر.....
- ۸۴..... ۳-۷-۳- نقش زمان و مکان در اقامه حدود.....
- ۸۵..... ۸-۳- تأخیر در اجرای حد.....
- ۸۵..... ۱-۸-۳- زنان باردار.....
- ۸۶..... ۲-۸-۳- مجرم بیمار.....
- ۸۶..... ۳-۸-۳- اجرای حد در غیر حرم.....
- ۸۶..... ۹-۳- عدم اجرای حد.....
- ۸۶..... ۱-۹-۳- حد و زن یهودی.....
- ۸۷..... ۲-۹-۳- اضطراب.....
- ۸۷..... ۳-۹-۳- عفو مجرم در زمان جنگ.....

- ۸۸..... ۳-۹-۴- حد و سرزمین دشمن
- ۸۸..... ۳-۹-۵- عفو زنان بی شوهر
- ۸۹..... ۳-۱۰- نقش زمان و مکان در اجرای تعزیرات
- ۸۹..... ۳-۱۱- تأثیر توبه در حدود
- ۹۲..... ۳-۱۲- کیفیت‌های مشترک اعدام حدی
- ۹۲..... ۳-۱۲-۱- اقامه کننده حد اعدام
- ۹۳..... ۳-۱۲-۲- اجرای حد اعدام نسبت به مریض
- ۹۴..... ۳-۱۲-۳- اجرای اعدام حدی نسبت به مجنون
- ۹۵..... ۳-۱۲-۴- اجرای اعدام حدی نسبت به زن باردار
- ۹۶..... ۳-۱۲-۵- علنی بودن اجرای اعدام حدی
- ۹۶..... ۳-۱۲-۶- کیفیت‌های مختص اعدام‌های حدی
- ۹۷..... ۳-۱۲-۷- حضور عده‌ای از مؤمنان
- ۹۷..... ۳-۱۲-۸- حضور نوزاد مخصوص برای رجم
- ۹۸..... ۳-۱۲-۹- شروع رجم
- ۹۹..... ۳-۱۲-۱۰- فرار به هنگام اجرای حد رجم
- ۱۰۰..... ۳-۱۲-۱۱- کیفیت اجرای حد رجم
- ۱۰۰..... ۳-۱۳- اجتماع حدود و جمع مجازات ها
- ۱۰۳..... فصل چهارم- موانع اعمال مجازات‌های حدی
- ۱۰۴..... ۴-۱- موارد ساقط شدن حدود
- ۱۰۵..... ۴-۱-۱- وجود شبهه
- ۱۰۵..... ۴-۱-۲- توبه
- ۱۰۶..... ۴-۱-۳- اسباب دیگر
- ۱۰۶..... ۴-۲- بررسی تطبیقی معنی شبهه
- ۱۰۶..... ۴-۲-۱- بررسی شبهه از دیدگاه فقیهان امامیه
- ۱۱۷..... ۴-۲-۲- بررسی شبهه از دیدگاه فقیهان اهل سنت
- ۱۱۹..... ۴-۲-۳- تقسیم بندی شبهه از دیدگاه فقیهان اهل سنت
- ۱۲۰..... ۴-۲-۴- محل عروض شبهه
- ۱۲۲..... ۴-۳- جایگاه و مبنای توبه ساقط کننده کیفر
- ۱۲۱..... ۴-۳-۱- بررسی ادله فقهی توبه

- ۱۲۲ آیات ۱-۱-۳-۴
- ۱۲۳ روایات ۲-۱-۳-۴
- ۱۲۴ آثار حقوقی- فقهی توبه ۲-۳-۴
- ۱۲۴ بازگشت عدالت و قبول شهادت ۱-۲-۳-۴
- ۱۲۵ سقوط مجازات ۲-۲-۳-۴
- ۱۲۵ شرایط تحقق توبه ۳-۲-۳-۴
- ۱۲۷ شرایط توبه نسبت به هر کدام از جرائم ۳-۳-۴
- ۱۲۷ حق الله ۱-۳-۳-۴
- ۱۲۷ حق الناس ۲-۳-۳-۴
- ۱۲۸ حق جامعه ۳-۳-۳-۴
- ۱۲۸ زمان پذیرش توبه ۴-۳-۴
- ۱۳۱ چند نکته در باب توبه ۵-۳-۴
- ۱۳۳ تحولات قانون مجازات اسلامی در ۱۳۹۲ در خصوص توبه ۶-۳-۴
- ۱۳۶ قاعده درء ۴-۴-۴
- ۱۳۶ منابع روائی قاعده ۱-۴-۴
- ۱۳۶ بررسی سند حدیث «تدروؤ الحدود بالشبهات» ۲-۴-۴
- ۱۳۸ دامنه شمول قاعده نسبت به شبهات موضوعی و حکمی ۳-۴-۴
- ۱۴۵ موارد استناد به قاعده «تدروء الحدود بالشبهات» در فتاوی و نظایر آن ۴-۴-۴
- ۱۵۱ اجرای لعان سبب سقوط حد زنا و قذف ۵-۴-۴
- ۱۵۱ صحّت لعان نزد نائب عام ۱-۵-۴
- ۱۵۲ کیفیت لعان ۲-۵-۴
- ۱۵۲ شرایط شهادت و الفاظ لعان ۳-۵-۴
- ۱۵۲ مستحبات لعان ۴-۵-۴
- ۱۵۳ استحباب تغلیظ در ایقاع لعان ۵-۵-۴
- ۱۵۳ ایقاع لعان در مساجد ۶-۵-۴
- ۱۵۳ عدم ترتب ثمره بر این که لعان یمین است یا شهادت ۷-۵-۴
- ۱۵۳ احکام لعان ۸-۵-۴
- ۱۵۳ ثبوت حد بر مرد به وسیله قذف و سقوط با لعان ۱-۸-۵-۴
- ۱۵۴ نکول زوج از لعان یا اعتراف به کذب ۲-۸-۵-۴
- ۱۵۴ سقوط حد از زوجین با لعان هر دو ۳-۸-۵-۴

- ۱۵۴ ۴-۸-۵-۴ اقرار یا نکول زن
- ۱۵۴ ۴-۸-۵-۵ اعتراف زوج به کذب بعد از لعان
- ۱۵۵ ۴-۸-۵-۶ اعتراف زوجه به کذب بعد از لعان خودش
- ۱۵۵ ۴-۸-۵-۷ حکم عدم قدرت لسانی بر لعان بعد از قذف
- ۱۵۶ ۴-۸-۵-۸ صورت سقوط حدّ در فرض لعان
- ۱۵۶ ۴-۸-۵-۹ تعدّد حدّ قذف با فرض تعدّد متعلّق آن
- ۱۵۶ ۴-۸-۵-۱۰ قذف و اقرار بعد از آن
- ۱۵۷ ۴-۸-۵-۱۱ قذف زوجه و ادّعی اقرار او
- ۱۵۷ ۴-۸-۱۰ فوت زوجه قبل از لعان و مسأله ارث
- ۱۵۷ ۴-۸-۱۳ فروض تعدّد و عدم تعدّد در حدّ قذف
- ۱۵۸ ۴-۸-۱۴ ترتیب یا قبول شهادت در فرض شهادت زوج با سه شاهد
- ۱۵۸ ۴-۸-۱۵ توأم دو طفل

۱۶۳ فصل پنجم - نتایج و پیشنهادات

- ۱۶۵ ۵-۱- نتیجه گیری
- ۱۶۸ ۵-۲- پیشنهادات
- ۱۶۹ پیوست‌ها

۱۷۳ فهرست منابع

- ۱۷۴ ۲. منابع فارسی
- ۱۷۴ الف) کتب
- ۱۷۵ ب) مقالات و جزوات
- ۱۷۵ ۳. منابع غیر فارسی
- ۱۷۵ الف) منابع عربی
- ۱۷۸ ب) منابع لاتین

مقدمه

جرم و مجازات ریشه در بسو بسدایش تاریخ بشر دارد و تاکنون هزاران نویسنده، ده‌ها هزار عنوان کتاب، مقاله، تحقیق و گزارش در این موضوع به بشریت ارائه کرده‌اند تا راهگشای مشکلات حقوقی و جزائی باشد. ولی سرحد و به جلو می‌رویم، جنایات پیچیده‌تر می‌شود که بالتبع نیازمند قوانین جدیدتر و متقن‌تر می‌باشد. در سیستم حقوق کیفری اسلام مجازات‌ها به چهار قسمت تقسیم شده‌اند، که عبارتند از: قصاص، دیات و تعزیرات. در این میان، مجازات‌های حدی به مجازات‌هایی اطلاق می‌شود که از ناحیه شارع تعیین و در قرآن کریم و یا سنت نبوی بدان‌ها تصریح شده است و حاکم شرع مجاز نیست که در کیفیت یا کمیت آن دخالت کرده آن را کم یا زیاد نماید. قابل ذکر است که در تحقق هر یک از جرم‌های حدی، به گونه‌ای که موجب اعدام گردد، شرایط خاصی وجود دارد که در بسیاری از موارد به سبب محدودیت‌های خاص در ادله اثبات، جرایم فوق، قابل اثبات نیستند و در صورت اثبات نیز در مواردی به سبب کامل نبودن شرایط، نمی‌توان به مجازات اعدام حکم داد یا این مجازات قابل اجرا نیست.

فقهای امامیه معتقدند در صورتی که جرایم، مختلف بوده و یا مجازات‌های مختلفی داشته باشد، باید به گونه‌ای عمل کرد که هیچ یک از مجازات‌ها فوت نشود. یعنی اجرای بعضی از مجازات‌ها موجب عدم اجرای مجازات‌های دیگر نگردد. با توجه به این نظریه، در صورتی که مجازات اعدام با مجازات‌های دیگر حدی باشد، مجازات اعدام پس از اجرای سایر مجازات‌ها قابل اعمال خواهد بود.

جرایم مستوجب حد در زمره جرایمی قرار دارد که در مبانی اسلام مجازات آن تعیین شده و شرایط و نحوه اثبات آن به تصریح بیان گردیده است، چنان که ماده ۱۵ قانون مجازات اسلامی، مصوب ۱۳۹۲ نیز بیان می‌دارد: «حد مجازاتی است که موجب، نوع، میزان و کیفیت اجرای آن در شرع مقدس، تعیین شده است». بنابراین با توجه به اینکه شارع مقدس، حدود را وضع نموده است. لذا این که قانونگذار عادی بخواهد در جرایم مستوجب حد تخفیف اعمال نماید، چیزی دور از ذهن می‌باشد و قانونگذار عادی نمی‌تواند خلاف خواست شارع مقدس، در این دسته از مجازات‌ها ورود کرده و آن را دستخوش تغییر یا تخفیف نماید.

در سترط یا اعمال تخفیف در مجازات‌های حدی عواملی تأثیر گذار است، که عبارتند از شبهه و نوبه. اجرای لعان سبب سقوط حد زنا و قذف از زن و شوهر می‌شود یا انتقال ملکیت اموال مسروقه به سارق یا راه‌هایی، مانند بخشش مالک یا خرید آنها، سبب سقوط حد سرقت می‌گردد. همچنین انکاس یا سامس از اقرار به آن، در برخی انواع حد، موجب سقوط آن می‌شود.